

Részletes zárójelentés a *Petelei István összes novellájának kritikai kiadása*  
című OTKA PD 101133-as számú pályázathoz

Petelei István összes novellájának a jelen kutatási projekt befejezése előtt nem létezett kritikai igényű kiadása. Az író életében megjelent kiadásokon kívül csak válogatásokat lehetett tőle olvasni. A válogatáskötetek kevés példányszámban jelentek meg, ma már legtöbbjük nehezen hozzáférhető, ráadásul nem is tartalmazza Petelei István összes, különböző sajtóorgánumban megjelent novelláit. Petelei István összes novelláinak kiadása tehát még ezidáig el nem végzett, alapkutató munkát igényelt: a novellák mennyiségi feltérképezését, első megjelenési helyüknek azonosítását, lappangó kéziratok felkutatását, szövegváltozatok összevetését.

Az anyag mennyisége és az alapkutatások időigényessége egyaránt hatalmas feladatot rótt a kutatóra. A Petelei-novellák kiadásával kapcsolatos munkálatokat azonban még 2004-ben kezdtem el az akkor még Kossuth Egyetemi Kiadó *Csokonai Könyvtár. Források* című sorozatának sorozatszerkesztői felkérésére. Mivel, akkor még készülő disszertációmát Petelei István írói életpályájáról írtam, a kiadó sorozatszerkesztői számára logikusnak tűnt, hogy a szövegkiadási feladatokat rám bízják. A munkálatok első jelentős eredményeként 2007-ben jelent meg Petelei István összes novellájának az első két kötete. (Petelei István *Összes novellái (Szerzői kötetek) I–II.*, s. a. r. TÖRÖK Zsuzsa, Debrecen, Kossuth Egyetemi Kiadó, 2007 (Csokonai Könyvtár. Források 13.), 664 old.

A 2007-ben megjelent két kötet Petelei István hét autográf kötetének újrakiadását tartalmazza. A szerzői kötetekbe felvett novellákon kívül azonban Petelei számos egyéb novellát is közölt különböző korabeli folyóiratokban és napilapokban. A posztdoktori ösztöndíj időszakában ezek sajtó alá rendezésére vállalkoztam.

A posztdoktori ösztöndíj három éves futamideje alatt **a vállalt feladatot sikeresen teljesítettem**. A novellák mennyiségi feltérképezésére, első megjelenési helyüknek az azonosítására, a lappangó kéziratok felkutatására vonatkozó korábban elkezdett alapkutatásokat kiegészítettem és lezártam, a kötetszerkezetet véglegesítettem, a gépre vitt főszöveget többször leellenőriztem, valamint az egyes szövegekhez tartozó jegyzeteket elkészítettem. Mindezek után a szövegkiadást lektorálásra nyújtottam be, majd a lektori vélemény figyelembevételével a kötet teljes anyagát ismét átnéztem.

**A kutatási projekt eredménye egy kétkötetes, nyolcszázhatvan oldal terjedelmű szövegkiadás,** mely 2014 szeptemberében jelent meg a Debreceni Egyetemi Kiadó *Csokonai Könyvtár. Források* című sorozatának 16. darabjaként. Teljes bibliográfiai leírása: Petelei István *Összes novellái III-IV. Sajtómegjelenések és kéziratok (1878–1906)*, s. a. r. TÖRÖK Zsuzsa, Debrecen, Debreceni Egyetemi Kiadó, 2014 (Csokonai Könyvtár. Források 16.), 860 old.

A közlemény copyright oldala tartalmazza az OTKA szerződés nyilvántartási számát, tehát az arra vonatkozó információt, hogy a publikáció OTKA támogatási szerződés alapján jött létre. Az OTKA támogatással létrejött tudományos közleményt a nyílt hozzáférés (Open Access) normái szerint az MTA Könyvtárának REAL repozitóriumában helyeztem el. (Lásd itt: <http://real.mtak.hu/18653/>) A kiadvány, a 2007-ben megjelent első két kötethez hasonlóan később elérhető lesz a Debreceni Egyetem Elektronikus Archívumában is.

Petelei István összes novelláinak kritikai igényű kiadása a 19. század végi irodalommal kapcsolatos hiányaink jelentős pótlásához járulhat hozzá. Vitathatatlan gyakorlati jelentősége, hogy hiányzó alapot teremt további (népszerű) Petelei-kiadásokhoz, valamint a szövegekhez való zavartalan hozzáférést segíti elő, mind a felsőoktatásban résztvevő hallgatók, mind szűkebb szakmai körök, mind pedig laikus olvasók számára. A kritikai kiadás ugyanakkor megbízható szövegközlést nyújt a további tudományos kutatás számára is.

A kiadás módszertanilag a műfajtörténethez a mediális elméletek felől közelítő vizsgálatok számára kíván megbízható kiindulópontot nyújtani. A mediális szemlélet szerint ugyanis a szövegek értelmezését nagyban befolyásolja megjelenési környezetük. Petelei István *Összes novellái I-II.* kötetében a mediális szempontot a szerzői kötetek eredeti kompozíciójának a megtartásával érvényesítettem. A III–IV. kötet a novellákat kronologikus, keletkezésük, illetve megjelenésük sorrendjében tartalmazza, de a jegyzetapparátusban szerepel a novellák korabeli megjelenési, esetleg használati, fogyasztói kontextusának a rekonstruálása is.

A Petelei-novellák kiadása ugyanakkor a még folyamatban lévő Mikszáth-életmű kritikai kiadása és a készülő Krúdy és Kosztolányi kiadásoknak lehet igen izgalmas kontrollanyaga a századvégi és századfordulós írói életpályáknak a sajtó közegével való összefüggésére vonatkozóan. A szövegkiadás mellett én magam is a mediális elméletet társadalomtörténeti szempontokkal ötvözve értelmeztem az erdélyi író pályájának a különböző publikációs közegekkel való kapcsolatát, az irodalomhasználat adott történeti kontextusához való igazodás, az olvasóközönséggel való kapcsolatteremtés, az írói pályán

való érvényesülési stratégiák és az irodalomhoz való viszonyban szerepet játszó szocializációs környezet kérdését. (Vö. TÖRÖK Zsuzsa, *Petelei István és az irodalom sajtóközege. Média- és társadalomtörténeti elemzés*, Bp., Ráció Kiadó, 2011.) A hatalmas szövegkiadói munka így termékenyen kapcsolódott össze Peteleivel való foglalkozásom éveiben az értelmezői műveletekkel, és további kutatásaim kérdésfelvetését is alapvetően határozta meg. A számtalan korabeli sajtóorgánummal való kapcsolat abban az előzetes hipotézisemben erősített meg, mely szerint a 19. század második fele írói életpályáinak alakulásában a sajtóközeg játszott meghatározó, elsődleges szerepet.

A Petelei István összes novellájának kritikai kiadására vonatkozó posztdoktori pályázatom ideje alatt sem a kutatási munkatervvel, sem pedig a kutatásban részt vevő személyekkel kapcsolatosan nem történt eltérés vagy bármilyen említésre méltó változás. Csupán a kutatási szerződés lejártának eredeti időpontjához képest kértem és kaptam engedélyt a futamidő 2014. december 31-éig való meghosszabbítására. A futamidő négy hónappal való meghosszabbítását a pályázat megmaradó dologi költségeinek a megjelentetéssel kapcsolatos kiadásokhoz való felhasználása indokolta. Ily módon a Debreceni Egyetemi Kiadóval való szerződéskötés nyomán lehetővé vált a kiadvány példányszámainak a növelése, sőt, a 2007-ben megjelent és már elfogyott első két kötet változatlan újranyomása is.

Az eredeti munkatervhez képest a továbbra is fennmaradó dologi költségek terhére pluszfeladatot is vállaltam: Petelei István egyetlen történelmi regényének, a kora újkorban játszódó, Forgách Zsuzsánna történetét feldolgozó *Egy asszonyért* címűnek a sajtó alá rendezését. A megmaradó költségek ily módon való felhasználására engedélyt kaptam. E rövidebb terjedelmű kiadvány megjelenését 2015 első harmadára ígértem az MTA BTK Irodalomtudományi Intézetében működő reciti kiadó RETEXTUM sorozatában.

Budapest, 2015. január 10.

Török Zsuzsa, PhD

MTA BTK Irodalomtudományi Intézet